

Boekbespreking: Hyménoptères sphéciformes d'Europe, vol 1.

Wim Klein

Bitsch, J., Y. Barbier, S.F. Gayubo, H.-J. Jacobs, J. Leclercq & K. Schmidt, 2020. Faune de France, vol. 101, Hyménoptères sphéciformes d'Europe, vol. 1. Fédération française des Sociétés de Sciences naturelles, 408 p. Prijs: € 70,-.

In de Faune de France is een nieuw deel verschenen, deel 101, dat het eerste is van een serie van drie, die de Europese graafwespen integraal behandelt. Jacques Bitsch is wederom de hoofdauteur. Deze nieuwe serie gaat de oude serie in de Faune de France vervangen, de delen 79, 82 en 86. Die oude serie had oorspronkelijk als geografisch aandachtsgebied Frankrijk, maar in het tweede en derde deel werd dat steeds breder, zodat deel 3 het grootste deel van West-Europa bestreek. Dat had een aantal nadelen, die nu met de nieuwe serie ondervangen gaan worden. Eén daarvan was dat de tabel voor de genera, opgenomen in het eerste deel, alleen die genera omvatte, die in Frankrijk voorkomen, terwijl in heel West-Europa meer genera voorkomen, die wel in deel 2 en 3 waren opgenomen. Met de generatabel in deel 1 kon je bij die genera echter niet uitkomen. Dat werd opgelost door in de latere delen een generatabel per subfamilie op te nemen, maar nergens was er een tabel voor die subfamilies.

De nieuwe serie ondervangt genoemd probleem door in haar eerste deel een tabel voor alle in West-Europa voorkomende genera op te nemen, maar wordt ze daarmee de nieuwe standaard voor de Europese graafwespen? Het antwoord op die vraag is nu nog niet te geven, want de nog komende twee delen kunnen nog allerlei verrassingen bevatten, net zoals dat in de vorige serie elke keer het geval was. Dat was deels het gevolg van voortschrijdend inzicht, maar had deels ook voorkomen kunnen worden door het eenmaal gekozen format vast te houden. Verrassingen kunnen ook nog voortvloeien uit de veranderingen in de groep van coauteurs rond Jacques Bitsch.

Maar nu de - denk ik - belangrijkste vraag: voor wie is die nieuwe serie van belang? En dan zijn er grof gezegd twee groepen gebruikers: zij die zich vooral

met Belgische of Nederlandse soorten bezighouden, en zij die heel Europa als hun aandachtsgebied beschouwen. Voor de eerste groep is deze nieuwe serie slechts heel beperkt van belang. Met de oude serie kunnen alle in Nederland, België of Luxemburg voorkomende soorten worden gedetermineerd. De oude serie is op zich niet meer in de handel, maar wel als pdf gratis te downloaden op de site van Faune de France

(<http://faunedefrance.org/bibliotheque-virtuelle-numerique/>). Zij kunnen ook **Die Grabwespen Deutschlands** van Hans-Joachim Jacobs (die nu ook tot het team rond Bitsch behoort) gebruiken. Dat behandelt ook alle soorten in onze regio en is op enkele kleinigheden up-to-date. Het is voor € 69 bij Vermandel te bestellen. Het nieuwe deel van de Faune de France bevat wel één nieuwigheid voor onze fauna, namelijk dat twee *Nysson*-soorten die door Christian Schmid-Egger ontsynonymiseerd waren, nu weer als één soort worden gezien: *Nysson distinguendus* is weer een synoniem van *N. dimidiatus*. Severiano Gayubo die samen met Bitsch het genus *Nysson* in het nieuwe deel onder handen heeft genomen, constateert dat het om kleurvariatie gaat en heeft bovendien de type serie van *N. distinguendus* onderzocht en bevonden dat het inderdaad om één soort gaat: *N. dimidiatus*. Of hiermee opnieuw een onzekere situatie wordt gecreëerd, want Schmid-Egger, Jacobs, Olszewski en anderen menen ook

andere onderscheidende kenmerken te zien – habitat, verspreiding en mogelijk waard-keuze – zal de toekomst ons moeten leren. Eigen observaties aan het materiaal in Naturalis, het Natuurmuseum Brabant en mijn eigen collectie doen vermoeden dat Gayubo wat die kleurvariabiliteit gelijk heeft, maar die andere onderscheidende kenmerken zijn aan museummateriaal niet te checken.

Dan die tweede groep gebruikers, die heel Europa als hun aandachtsgebied beschouwen. Voor hen is de nieuwe serie, zover als dat aan het eerste deel al te zien is, wel degelijk heel nuttig. Al was het maar omdat alle genera van West-Europa erin opgenomen zijn. Maar nu wel alle genera opgenomen zijn, wordt merkwaardigerwijs weer ‘bezuinigd’ op het aantal soorten, althans in het deel dat nu voor ons ligt. Als eerste deel van de nieuwe serie bevat het naast enkele algemene hoofdstukken, een tabel voor de families van de Aculeaten, een generatabel voor alle vier de graafwespenfamilies en voor drie van de vier en een klein deel van de grootste familie, de Crabronidae, alle in West-Europa voorkomende soorten. Kijken we dan naar de opgenomen soorten, dan is er aantal dat wel voor Europa gemeld is, maar niet opgenomen. Het gaat dan om soorten uit Noord-Afrika dan wel uit Azië, waarvan het de vraag zou zijn of die soorten daadwerkelijk in Europa voorkomen. Op zich is het begrijpelijk dat je soorten waarvan het voorkomen dubieus is of waarvan het verspreidingsgebied ver van Europa ligt, buiten beschouwing wilt laten, maar gezien de opwarming van de aarde en dynamiek die dat oplevert, zou ik die soorten niet uitsluiten. Het argument dat dan in een aantal gevallen de genustabel geheel omgewerkt zou moeten worden, is niet een echt sterk argument. Voor de tweede groep van gebruikers is het ook goed te weten dat twee genera van naam zijn veranderd, wat niet in het boek wordt vermeld: *Ancistroomma* heet tegenwoordig *Larropsis* en de Europese soorten van het genus *Belomicroides* zijn verplaatst naar het genus *Pseudomicroides*.

Prettig is dat een aantal genustabellen aangepast dan wel nieuw zijn ten opzichte van de oude serie. Het is altijd prettig om per genus verschillende tabellen te hebben, die elk hun eigen weg zoeken tussen de verschillende soorten. Reden om de oude serie naast de nieuwe te blijven gebruiken. Een andere reden omdat te doen, is dat de verdeling van de families en subfamilies in de oude serie anders is dan in de nieuwe. De oude begon met de Crabroninae die nu in het tweede deel komen, en de Philanthinae die in deel 2 zaten, komen nu in deel 3. Daarnaast is de indeling in subfamilies, tribi en subtribi aangepast aan de laatste (?) inzichten.

Prettig is ook dat in de beschrijving van de lichaamsbouw in de tekeningen niet meer met afkortingen wordt gewerkt, maar dat de naam volledig wordt uitgeschreven, niet meer 'Mspl' maar voluit 'mésopleure'. Jammer dat dat niet consequent wordt volgehouden, zodat verderop bij tekeningen in de tabellen weer allerlei afkortingen worden gebruikt, waardoor die tekeningen niet aan duidelijkheid winnen.

Nog één punt zou ik willen melden en dat is de literatuurverwijzingen in de tekst. Heel netjes wordt bij elk genus en bij elke soort naar relevante, recente literatuur verwezen: auteur en jaartal, bijvoorbeeld 'Nemkov, 2012d: 1', maar naar de exacte titel en plaats waar die publicatie is te vinden, is het gissen, want de complete literatuurlijst wordt pas in het derde deel gegeven. Wanneer die verschijnt, is niet duidelijk. Natuurlijk is wel te achterhalen via de bibliographie van graafwespen van Pulawski (<https://www.calacademy.org/scientists/projects/catalog-of-sphecidae>), waar die 'Nemkov, 2012d' voor staat, maar handig is het niet.

Duidelijk mag zijn dat de nieuwe serie ondanks al deze opmerkingen een hele vooruitgang is en een groot deel van de kritiek op de oude serie ondervangt. Maar dat er bij een nieuwe opzet van de serie weer andere oneffenheden ontstaan, is niet meer dan logisch, zeker als er een andere ploeg aan het werk is gegaan en er een groter aantal genera en soorten wordt behandeld. Voor hen die graafwespen uit heel Europa op naam willen brengen, is deze uitgave beslist de moeite waard. Voor hen die voornamelijk onze eigen regio bestuderen, is zij minder van belang, maar toch leuk om door te werken en te zien wat er op het 'graafwespenfront' allemaal gebeurt.